

Hvordan går katolikker til kommunion?

Af John-Erik Stig Hansen

Det centrale element i en katolsk messe er eucharistien, altså brødets og vinens forvandling til Jesu Kristi legeme og blod, som menighedens kristne efterfølgende spiser sammen. For kristne er denne forvandling og kommunion i en vis forstand en gentagelse af Jesu sidste måltid i Jerusalem sammen med sine disciple, hvor Jesus sagde de indstiftelsesord som præsten under messen gentager den dag i dag: ”Dette er mit legeme... Dette ... er ... mit blod” (1 Kor. 11, 24-25).

Efter Jesu opstandelse spiste han flere gange sammen med sine disciple igen, f.eks. da han mødte to af sine disciple på vej til byen Emmaus. Da de sad dér og spiste sammen, gik det faktisk først op for disciplene, at det var Jesus de var sammen med, da han velsignede og brød brødet.

I de første år efter Kristi himmelfart har eucharistien således nok haft karakter af et egentligt fællesmåltid for Jesu disciple, de tidligste kristne, men allerede efter ca. 20 år står det klart at eucharistien ikke skal betragtes som et regulært måltid men som et helligt ritual. Således skælder Paulus menigheden i Korinth ud, fordi der er nogle der spiser for meget og drikker sig fulde (1 Kor. 11, 17-34). I stedet, siger Paulus, skal de sørge for at have spist derhjemme, inden de mødes til ”Herrens måltid”.

Forståelsen af eucharistiens betydning udviklede sig hurtigt til at være en erkendelse af, at det forvandlede brød og den forvandlede vin var mere end blot brød og vin. Med udgangspunkt i Jesu egne ord om sig selv som livets brød, der giver evigt liv (Joh 6, 48-58), vokser der allerede i de første århundreder en mere dybtgående forståelse af eucharistien frem. Det forvandlede brød, hostien, og den forvandlede vin skifter karakter og betydning fra at være naturlige fødevarer til at være Jesus selv. I eucharistien træder Guds søn Jesus Kristus atter ind i historien og ind i vores materielle virkelighed, og den enkelte kristne der indtager hostien møder derved Gud selv på den mest intime måde. Denne katolske og ortodokse forståelse af realiteten i eucharistiens forvandling, som man i middelalderen benævnte transsubstantiationslæren, gør naturligvis forskellen på et almindeligt måltid og så nadveren meget markant. For ikke at give anledning til misforståelser skal eucharistien derfor fejres både tidsmæssigt og også helst fysisk adskilt fra lokaler, hvor der spises eller tilberedes mad. Det forvandlede brød, den konsekreerede hostie, er det mest håndgribelige gudstegn vi har. Det er dét sakramente, der fremfor noget styrker katolikker over hele verden i vores tillid til at

Gud er barmhjertig og ikke forlader os. Det er tegnet på Jesu Kristi offer og vores håb om at døden ikke vinder. Stillet over for det forvandlede brød eller den forvandlede vin kan intet menneske, der har blot antydningen af en fornemmelse for dette mysterium og dets realitet, være upåvirket. Derfor er der gennem århundrederne opstået en formel praksis vedr. såvel messens liturgi og kirkerummets indretning som den enkelte katoliks adfærd, der understøtter og viser en passende ærbødighed for det hellige sakramente og en respekt for de tilstedeværendes tro.

Det er almindeligt, at menigheden knæler under brødets og vinens forvandling, der sker når en viet præst siger de ord, som Jesus selv brugte under sit sidste måltid med sine disciple.

Menighedens medlemmer bøjer hovedet, når præsten hæver først hostien og dernæst kalken, for derved at vise og påminde sig selv om, at brødet og vinen nu har skiftet karakter. Præsten, diakonen eller evt. særligt udnævnte kommuniionsuddelere giver forvandet brød og vin til alle medlemmer af den katolske kirke, som har gennemgået en forberedelse inden første kommunion. Kommunionen uddeles ikke til mennesker af anden religion eller trosretning, ligesom katolikker ikke bør deltage i nadverlignende handlinger i andre trossamfund, fordi det ville vise manglende respekt for eucharistiens sande betydning.

Der findes flere måder at modtage kommunionen på. I år 348 beskrev Skt. Kyrillos, der var biskop i Jerusalem og underviste i grundlæggende troslære og –praksis, hvordan man bør modtage kommunionen: ”Når du nærmer dig ... gør din venstre hånd til en trone for den højre da den skal modtage en Konge. Og når du har gjort din håndflade hul, så modtag Kristi Legeme mens du siger ’Amen’. ... Når du så har indtaget Kristi Legeme, da træd også nærmere til Kalken med Hans Blod; stræk ikke hænderne frem, men bøj dig, og idet du med et udtryk af ærbødighed og fromhed siger ’Amen’ helliggør dig selv ved også at indtage Kristi Blod.”

Skt. Kyrillos’ beskrivelse af nadvergangen ligner meget katolsk praksis i vore dage. Det almindeligste er, at man går frem i en række og modtager først hostien, som kommuniionsuddeleren lægger i ens fremstrakte hånd med ordene ”Kristi legeme”, hvortil man tydeligt svarer ”Amen”. Man putter straks hostien i munden, tygger og synker, og dernæst går man frem og modtager kalken, som man får overrakt med ordene ”Kristi blod”. Hertil svarer man tydeligt ”Amen”, og man drikker en lille tår af vinen, hvorefter man roligt rækker kalken tilbage til kommuniionsuddeleren. I dag anbefales det, at alle modtager kommunionen under begge ’skikkelser’, dvs. både det forvandlede brød og den forvandlede vin, men det er ikke strengt nødvendigt. Ligesom Kristi legeme er ét, så er modtagelse af blot brødet fuldt ud en gyldig og udtømmende deltagelse i eucharistien.

Udsnit af Rossano evangeliaret fra 500-tallet. Apostlene modtager brødet fra Kristus under den sidste nadver. Illustrationen kan antages at afspejle kommunienspraksis i kunstnerens samtid.

I den tidlige middelalder fra ca. år 1000 udviklede der sig en praksis, hvor menighedens medlemmer ikke deltog særlig hyppigt i kommunionen under messen, og når de gjorde, så var det kun hostien og ikke også den forvandlede vin, de fik tilbudt. Hostien blev givet den enkelte katolik, ved at han eller hun knælede ned og rakte tungen frem, hvorefter præsten lagde hostien på tungen, mens en ministrant holdt en lille tallerken, en patene, under hagen, så hostien kunne opfanges, hvis den skulle falde ned. Denne måde at modtage kommunionen på, altså hvor kommuniensuddeleren placerer hostien på fremstrakt tunge, er fuldt ud tilladt også i dag og kan bruges både stående og knælende.

Siden Andet Vatikankoncil's liturgiske reformer, dvs. efter 1969, er man de fleste steder vendt tilbage til kirkens oprindelige praksis. Det har så givet andre overvejelser; f.eks. frygter nogle, at det kunne være uhygiejnisk at alle drikker af samme kop, sådan som man nu gør i den katolske messe, og i Folkekirken får nadvergæsterne jo hver sit lille bæger med vin. Af bibelteksten fremgår det imidlertid, at der ved den sidste nadver var tale om ét bæger (Luk 22, 17-20; 1 Kor 11, 25), og ud fra en rent lægevidenskabelig vurdering er der normalt ingen forhøjet smitterisiko ved at alle drikker vin af samme bæger. Skulle man selv være ramt af en infektion, f.eks. et forkølelsessår på læberne eller en kraftig forkølelse, bør man naturligvis af hensyn til de andre i menigheden springe kalken over. Flere steder er det blandt nogle af menighedens medlemmer praksis, at man ikke straks putter hostien i munden men tager den med til kalken, dypper den i vinen og først derefter putter den i munden. Denne praksis frarådes dog, ikke mindst fordi der er en forøget risiko for enten at dryppe og altså spilde den konsekreerede vin eller få den på fingrene.

Nogle undgår så helt at tage imod kalken og drikke af vinen af frygt for at spilde Kristi blod. Ligesom med det forvandlede brød, hostien, er den forvandlede vin reelt forvandlet, og det piner derfor enhver troende blot at tænke på, at Kristus ikke skulle modtage den maksimale omsorg og respekt. Derfor er det også nødvendigt at gøre alle rimelige anstrengelser for at undgå uheld eller endog misbrug. Men hvis man gør sit bedste og ikke sjusker, så kan man også hvile trygt i forvisningen om, at Gud ikke tager skade af at ryge på gulvet. Skulle uheldet være ude, vil præsten, diakonen eller kommuniionsuddeleren stille og roligt tørre spildet op med én af de servietter, der er indrettet til formålet og som i øvrigt bruges til rengøring af kalk og patene og optørring af de minimale rester, der under alle omstændigheder vil være tilbage i karrene efter kommunionen.

Hvis der er noget til overs efter kommunionen, så vil kommuniionsuddeleren eller præsten drikke resten af den forvandlede vin, mens hostierne lægges i en skål med låg, et ciborium, og opbevares i et særligt skab, tabernaklet, der typisk hænger på væggen i et sideskib i kirken. For at vise at Kristus er til stede i form af det forvandlede nadverbrød, hostierne, så er der i nærheden tændt et rødt 'evighedslys'. Disse hostier, der jo allerede er forvandlede, kan bruges til kommuniionsuddeling uden eucharistisk forvandling, f.eks. hvis der ikke er en præst til stede ved en efterfølgende gudstjeneste, til sygekommunion eller til supplerende ved en efterfølgende kommunion, hvor der ikke er forvandlet tilstrækkeligt mange hostier. Ved særlige lejligheder fremvises det hellige sakramente, så alle kan se det håndgribelige gudstegn og tilbede Kristus, og det kan f.eks. ske ved at en hostie placeres i en lille beholder af glas sat ind i en monstrans, der kan bæres i procession. Den slags processionser er almindelige i forbindelse med Kristi Legemsfest, og i dansk sammenhæng er det værd at bemærke, at den store videnskabsmand Niels Steensen ved at være tilskuere til en sådan procession i Livorno blev ansporet til en personlig proces, der førte til konversion, bispevielse og saliggørelse. At deltage i den katolske messes eucharisti er at deltage i et mysterium, hvor den guddommelige virkelighed og vores jordiske virkelighed mødes. Den fulde betydning af Guds inkarnation i Jesus Kristus, hans lidelse og opstandelse og Helligåndens ubrudte tilstedeværelse i den universelle kirke kan ikke forstås af noget menneske - kun anes. Nadverens hellige sakramente er måske vores bedste kontaktflade til dette mysterium. Uanset hvilke former og regler der til en given tid og på et givent sted anses for passende praksis, så er sakramentets kerne upåvirkeligt af menneskelige påfund. Enhver god regel eller norm bør derfor udelukkende tjene til at fremme vores åndelige adgang til sakramentet og vores personlige åbenhed for det gudsmøde, Herren har forberedt for os.